

UCHWAŁA NR VI/94/15

RADY MIASTA KATOWICE

z dnia 4 marca 2015 r.

**w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji w 2014 roku
Programu Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych „Teraz My!”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2013 roku, poz. 594 z późn. zm.) w związku z art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 roku, poz. 182 z późn. zm.)

**Rada Miasta Katowice
uchwała:**

§ 1. Przyjąć sprawozdanie z realizacji w 2014 roku Programu Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych „Teraz My!”, który jest elementem projektu systemowego „Damy radę – program aktywizacji zawodowej i społecznej w Katowicach”, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miasta
Katowice

Krystyna Siejna

KATOWICE
dla odmiany

Załącznik do Uchwały Nr VI/94/15
Rady Miasta Katowice
z dnia 4 marca 2015 r.

Sprawozdanie z realizacji w 2014 roku Programu Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych "Teraz My!" przyjętego Uchwałą Rady Miasta Katowice nr XLVII/1100/14 z dnia 26 marca 2014 roku.

Wstęp

Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielowymiarowym, które dotyczy różnych sfer życia jednostki. Nastawienie we współczesnym świecie na wartości utylitarne, konkurencja oraz trudna sytuacja na rynku pracy, stwarzają przed osobami niepełnosprawnymi wiele ograniczeń.

Wzrost liczby osób, które posiadają orzeczenie o niepełnosprawności powoduje, iż zagadnienie niepełnosprawności staje się coraz istotniejszym problemem społecznym. Niepełnosprawność jest traktowana jako jedna z głównych przyczyn marginalizacji społecznej. Jednocześnie pojawienie się niepełnosprawności w życiu jednostki ogranicza lub uniemożliwia korzystanie z dóbr, takich jak posiadanie pracy, założenie rodziny, zdobycie wykształcenia, swobodne poruszanie się po okolicy zamieszkania i inne, w związku z czym, osoba niepełnosprawna nie ma możliwości ujawnić w całości swojego potencjału.

Odpowiedzią na wymienione problemy jest realizacja od 2010 roku >>Programu Aktywności Lokalnej na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Teraz My!”<<, którego nazwa w 2011 r. została zmieniona na >>Program Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych „Teraz My!”<<. Program ten skierowany jest do osób z niepełnosprawnością oraz do wszystkich mieszkańców Katowic, którzy w sposób aktywny chcieliby przyczynić się do poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych.

Głównym celem Programu jest poprawa jakości życia i integracja społeczna osób niepełnosprawnych zamieszkujących Katowice oraz zwrócenie uwagi ogółu mieszkańców Katowic na problemy osób niepełnosprawnych.

Dla Programu określono następujące cele szczegółowe:

- identyfikacja potrzeb osób niepełnosprawnych,
- identyfikacja i uruchomienie potencjału zasobów ludzkich i społecznych sprzyjających poprawie sytuacji osób niepełnosprawnych w mieście Katowice,
- stworzenie płaszczyzny dialogu obywatelskiego,
- zwiększenie gotowości osób niepełnosprawnych do podejmowania aktywności w zakresie rozwiązywania samodzielnie (pozainstytucjonalnie) problemów lokalnych, w tym w szczególności problemów społecznych, z jakimi się borykają, przeciwdziałanie utrwalaniu się bezradności i pogłębianiu marginalizacji społecznej osób niepełnosprawnych,
- wzrost kompetencji społecznych i zawodowych osób niepełnosprawnych przekładający się na poprawę ich sytuacji na rynku pracy,
- konsolidacja społeczności osób niepełnosprawnych, animacja ich zaangażowania w życie społeczności lokalnej i życie publiczne, wsparcie postaw obywatelskich,
- wsparcie przedsięwzięć zwiększających możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych np. w formie zakładu aktywności zawodowej lub spółdzielni socjalnej,
- wsparcie realizacji oddolnych inicjatyw osób niepełnosprawnych,
- promocja idei wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych,
- wzbogacenie oferty instytucjonalnej (kulturalnej, edukacyjnej, rekreacyjno-sportowej) skierowanej do osób niepełnosprawnych.

Istotą lokalnych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych, a więc także i Programu „Teraz My!”, jest stworzenie warunków umożliwiających osobie niepełnosprawnej maksymalne wykorzystanie jej potencjalnych zdolności i możliwości dla osiągnięcia jak największej życiowej samodzielności i aktywności. Środowiska lokalne są najważniejszym i pierwszym czynnikiem inicjującym zmiany społeczne, zmiany mające dalszy, niż tylko lokalny zasięg. Szczególną rolę społeczną odgrywają jednostki aktywnie uczestniczące w życiu społeczności lokalnych oraz organizacje społeczne.

Działania w ramach Programu w 2014 r. realizowane były przez czteroosobowy zespół, w skład którego wchodził starszy pracownik socjalny – koordynator, animator lokalny, trener umiejętności społecznych i zawodowych oraz specjalista pracy z rodziną.

Program „Teraz My!” był realizowany poprzez działania o charakterze środowiskowym, instrumenty aktywnej integracji oraz działania nakierowane na promocję.

Opis działań zrealizowanych w ramach Programu w 2014 roku

1. Działania o charakterze środowiskowym

a) zorganizowano lub wsparto organizację 7 niżej wymienionych spotkań lub imprez środowiskowych o charakterze integracyjnym dla osób niepełnosprawnych i ich otoczenia:

- zorganizowano wyjazd integracyjno-sportowy z użyciem kijów nordic walking dla 8 osób niepełnosprawnych do Ustronia, Wisły i Poraju,
- zorganizowano wyjście integracyjne do kina dla młodzieży niepełnosprawnej wraz z rodzicami (68 osób),
- zorganizowano wyjazd integracyjny do Siewierza dla 19 uczestników projektu, którzy skorzystali z placu zabaw, składającego się z jedenastu urządzeń integracyjno-sensorycznych,
- zorganizowano rajd górski do Wisły dla osób niepełnosprawnych i ich środowiska (łącznie 35 osób),
- zorganizowano wyjście do kina na filmy „Miasto 44” oraz „Przygody Mikołajka”, w którym łącznie wzięło udział 44 os., w tym uczestnicy Programu „Teraz My!”,
- zorganizowano wyjazd integracyjny do Afrykarium we Wrocławiu dla 14 osób będących uczestnikami projektu,
- zorganizowano warsztaty dla 20 osób niepełnosprawnych i ich otoczenia dot. problemów związanych z dorosłością osób niepełnosprawnych intelektualnie i zaburzonych psychicznie,
- współorganizowano Dzień Otwartych Drzwi dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin oraz uczniów szkół wraz z Warsztatem Terapii Zajęciowej „Promyk”.

We wszystkich tych spotkaniach/imprezach wzięło udział łącznie ok. 208 osób.

b) koordynowano prace tzw. Grupy Doradczej działającej przy Programie

Grupa składała się z przedstawicieli lokalnych organizacji oraz instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych. W 2014 r. organizowano 4 spotkania dla Grupy Doradczej. W regularnych spotkaniach Grupy udział wzięli przedstawiciele następujących jednostek, organizacji i instytucji – łącznie 20 osób:

- Śląskie Stowarzyszenie Edukacji i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych „Akcent”,
- Stowarzyszenie FAON,

- Fundacja Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej im. Św. Stanisława Kostki (Warsztat Terapii Zajęciowej Promyk),
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym (Warsztat Terapii Zajęciowej w Katowicach-Giszowcu),
- Stowarzyszenie Działań Twórczych UNIKAT (Warsztat Terapii Zajęciowej UNIKAT),
- Śląskie Stowarzyszenie Rodzin „Psyche”,
- Śląskie Centrum Edukacji i Rehabilitacji „Arteria”,
- Śląskie Stowarzyszenie "Ad Vitam Dignam",
- Stowarzyszenie Chorych Na Stwardnienie Rozsiane, Ich Opiekunów I Przyjaciół,
- Spółdzielnia Socjalna „Rybka”.

Co więcej, w ramach prac Grupy Doradczej, zorganizowano wyjazd do Warszawy - warsztaty w Fundacji SYNAPSIS oraz w Stowarzyszeniu Otwarte Drzwi.

Program „Teraz My!” w 2014 roku współpracował również z:

- Regionalnym Stowarzyszeniem na rzecz Osób Autystycznych i Ich Rodzin,
- Zespołem Szkół Zawodowych Specjalnych nr 6,
- Zespołem Szkół Specjalnych nr 8,
- Środowiskowym Domem Samopomocy im. Brata Alberta,
- Samodzielnym Ośrodkiem Rehabilitacyjno-Oświatowym Dla Dzieci Niepełnosprawnych Centrum Rozwoju Dziecka.

c) zrealizowano 5 inicjatyw oddolnych

Inicjatywy oddolne były działaniami podjętymi w wyniku propozycji osób niepełnosprawnych i/lub osób z ich otoczenia, np. z działających na rzecz osób niepełnosprawnych organizacji pozarządowych. Oprócz zasadniczego efektu w postaci rozszerzenia oferty na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Katowic, realizacja inicjatyw wzmocniała możliwość działalności animatora lokalnego – realizacja wszystkich inicjatyw wynikała z przeprowadzonej wcześniej pracy z przedstawicielami organizacji. W wymienionych niżej inicjatywach wzięło udział łącznie ok. 180 osób:

- plener plastyczny pt. „ W zgodzie z naturą” w Rosarium (pomysłodawca i realizator: Stowarzyszenie Działań Twórczych UNIKAT),
- wyjazd integracyjny do Krakowa połączony z wyjściem do teatru na spektakl „ Aj waj! Czyli historie z cynamonem” (pomysłodawca i realizator: Stowarzyszenie Chorych Na Stwardnienie Rozsiane, Ich Opiekunów I Przyjaciół),
- impreza plenerowa dla uczestników WTZ, absolwentów oraz ich rodzin (pomysłodawca i realizator: Śląskie Stowarzyszenie "Ad Vitam Dignam"),
- zorganizowano warsztaty z zakresu Pilogi oraz warsztatów psychologicznych dla kobiet po mastektomii,
- prowadzenie regularnej działalności informacyjno-promocyjnej dotyczącej oferty dla niepełnosprawnych mieszkańców Katowic.

2. Instrumenty aktywnej integracji:

W działaniach z zakresu aktywnej integracji wzięło udział łącznie 103 osoby (uczestników projektu).

a) treningi kompetencji i umiejętności społecznych

W ramach treningów kompetencji i umiejętności społecznych realizowano szereg następujących zajęć mających na celu wspieranie rozwoju zainteresowań osób niepełnosprawnych, czy też stwarzanie okazji do wspólnego spędzania czasu osób pełno- i niepełnosprawnych w taki sposób, aby obie grupy czerpały z tego korzyść:

- Zajęcia uspołeczniające – spotkania dla osób z autyzmem, na których ćwiczone są podstawowe umiejętności społeczne niezbędne w życiu codziennym (takie jak wspólne przygotowywanie i spożywanie posiłków, robienie zakupów, gry i zabawy, prowadzenie rozmowy i inne) - 6 osób.
- Mieszkanie treningowe – działanie skierowane zostało do 25 osób (na co dzień uczestników katowickich dziennych ośrodków wsparcia), podzielonych na 4 grupy. Każda z grup przez tydzień była zakwaterowana na całodobowy pobyt, w czasie którego pod okiem trenera ćwiczyła elementy samodzielnego życia (dbałość o higienę, przygotowanie i spożywanie posiłków, aktywność fizyczną, zakupy, załatwianie spraw urzędowych, rozrywka, planowanie czasu i wydatków). Tygodniowy pobyt w mieszkaniu powtórzony został dla każdej grupy sześciokrotnie. Dzięki takim działaniom osoby niepełnosprawne mogły zweryfikować swoją gotowość do samodzielnej egzystencji oraz nabyć szereg nowych umiejętności i podejmować kluczowe decyzje. Rodzice uczestników mieli szansę na odpoczynek oraz uzyskali wsparcie w procesie usamodzielniania swoich dorosłych dzieci.
- W ramach treningów zorganizowano również wyjazd o charakterze integracyjno-terapeutycznym dla grupy osób niepełnosprawnych z autyzmem i ich rodzin, do Jabłonki w woj. małopolskim.
- W ramach treningów zorganizowano warsztaty dotyczące seksualności osób z niepełnosprawnością intelektualną dla osób niepełnosprawnych i ich otoczenia.

b) animacja lokalna

Animator lokalny w Programie „Teraz My!” to osoba, która poprzez swoje zaangażowanie powoduje lepsze rozpoznanie potrzeb niepełnosprawnych mieszkańców Katowic, wzrost możliwości współpracy poszczególnych podmiotów i jednostek, rozwój potencjału zarówno samych osób niepełnosprawnych, jak i organizacji oraz ludzi, których misją jest wspieranie osób niepełnosprawnych. Wszystko to ma w zamyśle służyć osiągnięciu głównego celu Programu. Animator lokalny pełni rolę głównego organizatora działań o charakterze środowiskowym – to on reguluje prace Grupy Doradczej, zachęca do udziału i nadzoruje przebieg inicjatyw oddolnych. W 2014 r. animator lokalny zaangażował się w sposób szczególny w następujące przedsięwzięcia:

- Spotkania Klubu Filmowego – Klub Filmowy utworzony w ramach Programu zrzesza osoby niepełnosprawne i ich opiekunów; celem spotkań jest nie tylko integracja grupy, ale także stworzenie

kameralnego środowiska wzajemnego wsparcia, którego członkowie mogą wymienić się doświadczeniami, obawami, trudnościami i sukcesami. Spotkania Klubu Filmowego były próbą przeciwdziałania wykluczeniu i izolacji środowiska rodzin niepełnosprawnych oraz sprzyjały obcowaniu osób niepełnosprawnych ze sztuką.

- Współpraca z organizacjami i instytucjami wchodzącymi w skład Grupy Doradczej.
- Organizację wyjazdu integracyjnego do Rabki Zdrój, połączonego z programem uspołeczniającym dla **40** osób.
- Spotkania tematyczne dot. problemów osób niepełnosprawnych i ich otoczenia.
- Zakup i udostępnienie osobom zainteresowanym książek i czasopism dotyczących problematyki niepełnosprawności, animacji lokalnej, prowadzenia grup itp. (łącznie zakupiono oraz udostępniono ok. **20** pozycji).

c) usługa Asystenta Osoby Niepełnosprawnej

Zadaniem Asystenta Osoby Niepełnosprawnej jest wsparcie osoby z niepełnosprawnością w organizacji i realizacji spraw życiowych oraz pomoc w załatwianiu spraw w urzędach. Jednocześnie Asystent Osoby Niepełnosprawnej jest jej towarzyszem oraz dba o wzrost jej aktywności w życiu publicznym. W 2014 roku instrumentem objęto **16** osób. Usługa ta była świadczona przez Stowarzyszenie FAON – organizację zatrudniającą wykwalifikowanych asystentów oraz osoby fizyczne zatrudnione przez Ośrodek na umowę zlecenie. Łącznie wykonano **1457** godz. usługi asystenta osoby niepełnosprawnej oraz 159,5 godz. usługi wspierającej.

d) sfinansowanie ćwiczeń fizycznych, usprawniających psychoruchowo, zajęć rehabilitacyjnych lub sfinansowanie kosztów turnusów rehabilitacyjnych

Ogromna potrzeba organizowania zajęć o charakterze sportowym, wynika z niskiej aktywności ruchowej osób niepełnosprawnych, co w znaczny sposób wpływa na ich zdrowie i samopoczucie. Do zajęć sportowych organizowanych w ramach Programu „Teraz MY!” zaliczyć można:

- Zajęcia z tenisa stołowego dla **15** osób w łącznej ilości 168 godzin. Uczestnicy Programu „Teraz My!” mogą pochwalić się takimi osiągnięciami jak zdobycie II i III miejsca w Integracyjnych Mistrzostwach Śląska.
- Zajęcia z jogi dla **10** osób w łącznej ilości **72** godzin.

e) organizacja i finansowanie metod pracy w środowisku rodzinnym

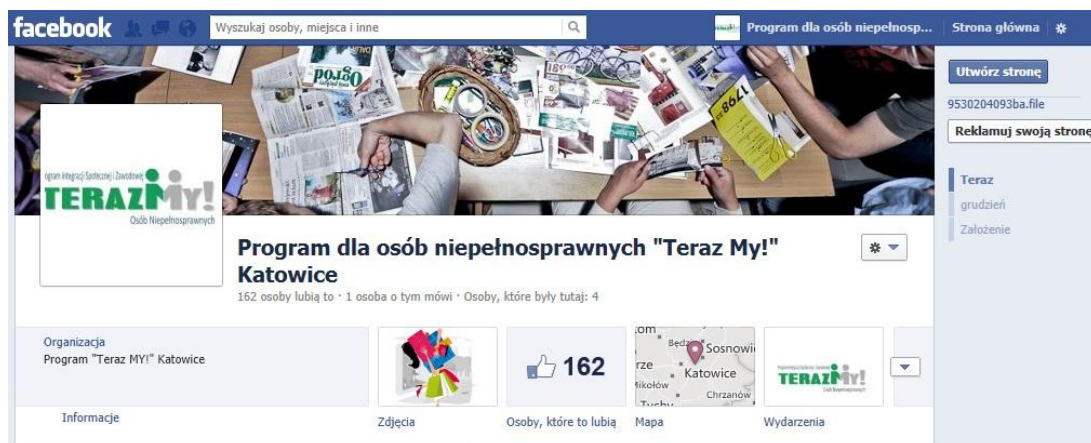
W ramach organizacji i finansowania metod pracy w środowisku rodzinnym odbyły się **32** spotkania z rodzicami osób niepełnosprawnych, których celem jest wsparcie w zaakceptowaniu i wprowadzeniu w system rodzinny zmian zachodzących w wyniku procesu usamodzielniania osób z niepełnosprawnościami.

III. Działania promocyjne

Od początku realizacji Programu czyniono starania, aby jego oddziaływanie było możliwie najszersze, a w poszczególnych działaniach udział brały osoby, które mogą z nich jak najpełniej skorzystać.

Do najważniejszych działań promocyjnych w 2014 r. należały:

- Zamieszczanie ogłoszeń o nadchodzących wydarzeniach na stronie MOPS i Urzędu Miasta Katowice oraz innych współpracujących instytucji.
- Dystrybucja informacji wśród pracowników socjalnych pracujących w specjalności osób starszych i niepełnosprawnych, Sekcji Osób Niepełnosprawnych.
- Dystrybucja informacji poprzez organizacje tworzące Grupę Doradczą (podczas spotkań, przy wykorzystaniu mailingu).
- Spotkania animatora lokalnego z przedstawicielami środowisk skupiających osoby niepełnosprawne,
- Aktywny udział i przekazywanie informacji podczas imprez środowiskowych, realizowanych w ramach Programu.
- Współpraca z dziennikarzami Radia Katowice w celu promocji mieszkania treningowego dla osób niepełnosprawnych intelektualnie.
- Umieszczenie Programu „Teraz MY!” na Witrynie Obywatelskiej Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, za działania związane z funkcjonowaniem Grupy Doradczej jako dobrej praktyki.
- Prowadzenie profilu Programu „Teraz MY!” na portalu społecznościowym.

IV. Działania w ramach współpracy ponadnarodowej

W dniach 11-15.11.2014 pracownik Programu „Teraz My!” uczestniczył w Międzynarodowym Kongresie Miast Edukacyjnych w Barcelonie, na którym prezentował działania Programu Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych „Teraz My!”.

Realizacja założeń Programu

Rezultaty miękkie

- a) w związku z uczestnictwem w zajęciach z zakresu treningów kompetencji i umiejętności społecznych, zajęć usprawniających fizycznie oraz animacji lokalnej, nastąpił wzrost kompetencji i umiejętności społecznych uczestników Programu, w tym w obszarze rozwiązywania problemów społecznych i przeciwdziałania zjawisku marginalizacji społecznej,
- b) poprzez wsparcie pomysłów, a także zaangażowanie i pomoc w organizacji zajęć i innych działań,

wzmocniło się w uczestnikach poczucie sprawczości,

- c) poprzez usługę asystenta osoby niepełnosprawnej oraz zaangażowanie w działania realizowane przez Program nastąpił wzrost aktywności osób niepełnosprawnych w życiu publicznym.

Rezultaty twarde:

- a) zorganizowano lub współorganizowano **7** spotkań/imprez integracyjnych dla osób niepełnosprawnych i ich otoczenia,
- b) zorganizowano **4** spotkania Grupy Doradczej, w których wzięło udział ok. **20** osób,
- c) w wyjeździe integracyjno-edukacyjnym wzięło udział **10** osób z organizacji biorących udział w pracach Grupy Doradczej,
- d) zaplanowano i przeprowadzono **5** oddolnych inicjatyw lokalnych,
- e) **16** osób skorzystało z usługi asystenta osoby niepełnosprawnej,
- f) **33** osoby skorzystały z zajęć treningu kompetencji i umiejętności społecznych,
- g) **51** osób skorzystało w sposób bezpośredni z działań z zakresu animacji lokalnej,
- h) **18** osób wzięło udział w zajęciach rehabilitacyjnych i ćwiczeniach fizycznych.

Podsumowanie

Rok 2014 był piątym rokiem realizacji Programu „Teraz My!”. Oprócz opisanych wyżej założeń, zespół Programu kontynuował prace związane z realizacją dodatkowych celów dotyczących rozpoznania najważniejszych problemów społeczności niepełnosprawnych mieszkańców Katowic, promocji Programu i zaistnienia w świadomości innych instytucji i organizacji zajmujących się osobami niepełnosprawnymi.

Za najbardziej udane przedsięwzięcia i kierunki działań podjęte w 2014 r. realizatorzy Programu uznali:

- organizację mieszkania treningowego dla **25** osób niepełnosprawnych intelektualnie,
- aktywną współpracę z NGO, w szczególności poprzez działania Grupy Doradczej,
- współpraca z rodzicami osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania,
- organizację aktywności fizycznej osób niepełnosprawnych poprzez zajęcia z jogi, tenisa stołowego,
- wyjście na przeciw potrzebom osób z autyzmem, ze szczególnym uwzględnieniem osób niskofunkcjonujących (regularne zajęcia, objęcie aktywną opieką rodzin osób z autyzmem, wyjazd osób z autyzmem i ich rodzin do Jabłonki),
- poszerzenie grupy odbiorców Programu o rodziny osób niepełnosprawnych, co jest warunkiem pełniejszego oddziaływania na ich codzienne funkcjonowanie (Klub Filmowy dla rodzin),
- realizację tzw. inicjatyw oddolnych, możliwość ich zaplanowania, a później aktywnego włączenia się w ich organizację wzmocniła w osobach zaangażowanych poczucie możliwości wpływania na życie swojej społeczności, a przy tym pozwoliła im na nabycie konkretnych umiejętności z zakresu pracy metodą projektu,
- z inicjatywy pracowników PION założono Spółdzielnię Socjalną HONOLULU dla osób niepełnosprawnych intelektualnie o profilu działalności gastronomicznej.

Wart podkreślenia jest fakt, że zdecydowana większość najbardziej owocnych kierunków działalności w 2014 roku została podjęta po uważnej ewaluacji Programu „Teraz My!” realizowanego od 2010 r. - potrzeba ich podjęcia została zasygnalizowana w sprawozdaniu z realizacji Programu.

Finansowanie realizacji Programu

Projekt finansowany był ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2014, Priorytetu VII, Działania 7.1. Podziałania 7.1.1.

Całkowity koszt programu w 2014 roku wyniósł: 312 372,15 zł.

Wyjaśnienie: Łączny koszt realizacji Programu w 2014 jest wyższy od zakładanego pierwotnie (311 260,00 zł). Zgodnie z umową o dofinansowanie projektu „Damy radę...”, którego częścią jest Program Aktywizacji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych „Teraz My!”, realizator mając na uwadze większą efektywność i zasięg projektu, może dokonywać przesunięcia środków finansowych do wysokości 10% wartości środków przewidzianych na poszczególne zadania. W toku realizacji projektu, powstawały oszczędności związane z uzyskaniem tańszych niż zakładano cen za niektóre usługi (np. Klub Integracji Społecznej, treningi umiejętności społecznych). Środki te Ośrodek postanowił przeznaczyć na zwiększenie ilości i dostępności działań m.in. kierowanych do społeczności osób niepełnosprawnych i ich otoczenia tj. m.in:

- a) zwiększono liczbę godzin wsparcia Asystenta Osoby Niepełnosprawnej o **914** godzin,
- b) zwiększono liczbę zajęć z jogi dla osób niepełnosprawnych o **40** godzin,
- c) poszerzono ofertę treningów umiejętności społecznych dla osób niepełnosprawnych o tematy radzenia sobie z agresją i własnej seksualności.

M.in. dzięki tym działaniom, liczba uczestników Programu w 2014 roku wzrosła z planowanych **48 do 103**.

Uzasadniając większe niż planowano wydatki, należy również mieć na uwadze, iż:

- a) w połowie 2014 roku nastąpiło zwiększenie planu finansowego projektu systemowego w związku z przeniesieniem części środków przewidzianych na 2015 rok,
- b) budżet Programu ma charakter planu i może ulegać modyfikacjom zgodnie z zasadą 10% opisaną wyżej,
- c) dokonane zmiany nie spowodowały przekroczenia planu finansowego projektu,
- d) w listopadzie 2014 roku przygotowano i złożono projekt zmiany uchwały, uwzględniający zwiększone wydatkowanie.